

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jiřího Pally a soudců Mgr. Aleše Roztočila a Mgr. Petry Weissové v právní věci žalobce: **J. R.**, zast. Mgr. Pavlem Kužílkem, advokátem, se sídlem Smetanova 1784/5, Přerov, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem žalované, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci ze dne 12. 10. 2020, č. j. 65 A 22/2020 - 26,

t a k t o :

- I. Usnesení Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci ze dne 12. 10. 2020, č. j. 65 A 22/2020 - 26, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.
- II. Ustanovenému zástupci žalobce advokátovi Mgr. Pavlu Kužílkovi **se přiznává** odměna a náhrada hotových výdajů za zastupování žalobce v řízení o kasační stížnosti ve výši 4.114 Kč. Tato částka bude zástupci žalobce vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku. Náklady právního zastoupení žalobce nese stát.

Odůvodnění:

I. Shrnutí předcházejícího řízení

[1] Syn žalobce Jindřich Rédr mladší byl poživitelem sirotčího důchodu. Tento důchod mu však byl odňat rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení ze dne 6. 3. 2015, č. j. X, neboť se dne 5. 9. 2013 stal poživitelem invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně a nárok na sirotčí důchod od tohoto dne zanikl. Jelikož sirotčí důchod byl

vzhledem k trvale nepříznivému zdravotnímu stavu syna vyplácen k rukám žalobce, byla mu rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení ze dne 16. 9. 2015, č. j. X, uložena povinnost vrátit přeplatek na sirotčím důchodu v částce 51.111 Kč za období od 5. 9. 2013 do 11. 4. 2015. Z této částky bylo žalobcem uhrazeno jen 1.500 Kč, a proto Česká správa sociálního zabezpečení přistoupila k exekučnímu vymáhání zbytku dluhu ve výši 49.611 Kč, které však nebylo úspěšné. Následně byl žalobci rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení ze dne 10. 7. 2019, č. j. X, přiznán starobní důchod. Doplatek na starobním důchodu ve výši 94.619 Kč, který vznikl v období od 12. 9. 2018 do 11. 9. 2019, však byl rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení ze dne 2. 8. 2019, č. j. X, zúčtován na úhradu zmíněného přeplatku na sirotčím důchodu ve výši 49.611 Kč, přičemž od zbývajících částí doplatku starobního důchodu byly ještě odečteny náklady exekuce ve výši 18.062 Kč, a žalobci tak byla vyplacena částka 26.946 Kč.

[2] V žalobě podané u Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci se žalobce domáhal zrušení zmíněného rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 2. 8. 2019, č. j. X, a blíže nespecifikovaného rozhodnutí Okresní správy sociálního zabezpečení Přerov ze dne 1. 8. 2019, č. j. X. Současně uvedl, že z části oznámení o výplatě důchodu obsažené v uvedeném rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 6. 3. 2015, č. j. X, vyplývá, že jeho synovi měl být od června 2015 vyplácen invalidní důchod ve výši 5.509 Kč měsíčně. Nedoplatek na tomto důchodu byl za měsíce předcházející červnu 2015 vyplacen jednorázově prostřednictvím poštovní poukázky, nicméně od června 2015 již žádná poštovní poukázka nebyla doručena. Za období od června 2015 do srpna 2018, ve kterém syn zemřel, přitom nedoplatek na invalidním důchodu činí částku v celkové výši 214.851 Kč. Žalobce je dědicem svého syna a má za to, že jeho smrtí právo domáhat se zaplacení nedoplatku na invalidním důchodu na něho přešlo. Proto se žalobce v petitu žaloby, v níž jako žalované označil Českou správu sociálního zabezpečení a Okresní správu sociálního zabezpečení Přerov, domáhal také toho, aby krajský soud určil, že uvedené jednání správních orgánů je nezákonným zásahem, zakázal správním orgánům v pokračování porušování jeho práva a uložil jim povinnost vyplatit nedoplatek na invalidním důchodu ve výši 214.851 Kč.

[3] Krajský soud v Ostravě - pobočka v Olomouci nejprve usnesením ze dne 2. 3. 2020, č. j. 72 Ad 46/2019 - 46, žalobu na ochranu před nezákonným zásahem žalované České správy sociálního zabezpečení (dále jen „žalovaná“) vyloučil k samostatnému projednání a rozhodnutí. Následně usnesením ze dne 12. 10. 2020, č. j. 65 A 22/2020 - 26, tuto žalobu odmítl pro opožděnost.

[4] V odůvodnění tohoto usnesení krajský soud uvedl, že žalobcem tvrzený zásah měl trvat od června 2015 do 15. 8. 2018, kdy zanikl nárok na invalidní důchod syna žalobce v důsledku jeho smrti. V uvedené době se jednalo o trvající zásah, ve vztahu k němuž se žalobce mohl kdykoliv domáhat soudní ochrany. Po ukončení tohoto zásahu mohl žalobce podat zásahovou žalobu ve dvouměsíční lhůtě zakotvené v § 84 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), tedy do 15. 10. 2018, neboť z povahy věci se musel nejpozději dne 15. 8. 2018 dozvědět o ukončení trvání zásahu. Zásahová žaloba však byla podána až dne 17. 9. 2019, přičemž zmeškání této lhůty nelze podle § 84 odst. 2 s. ř. s. prominout. Měl-li přitom žalobcův syn právo na opětující se

pokračování

plnění k rukám žalobce, je nutné považovat za zásah pouze nevyplácení důchodu v době existence nároku na něho. Skutečnost, že k rukám žalobce dosud nebyl vyplacen tvrzený celkový nedoplatek na důchodu tvořený součtem opětujících se plnění, nemá na posouzení věci vliv. Tvrzený nedoplatek totiž sám o sobě nepředstavuje zásah, nýbrž pouze důsledek předchozího trvajícího zásahu. Krajský soud tedy uzavřel, že žaloba na ochranu před nezákonným zásahem žalované byla podána po uplynutí zákonné lhůty, a proto ji podle § 46 odst. 1 písm. b) s. ř. s. odmítl.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalované

[5] Proti tomuto usnesení krajského soudu podal žalobce (dále jen „stěžovatel“) kasační stížnost z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. V ní namítl nesprávnost závěru krajského soudu, že tvrzený zásah žalované byl ukončen nejpozději úmrtím jeho syna. Tento nezákonný zásah totiž nadále trvá, neboť invalidní důchod mu jako dědici po svém synovi dosud nebyl vyplacen. Toto nevyplacené plnění přitom nepředstavuje jen trvající důsledek již ukončeného zásahu, neboť pro každého poživatele důchodu je zásadní právě absence finančních prostředků, které měl obdržet a následně je mohl použít pro svou potřebu. S ohledem na trvání tohoto zásahu žalované nemohla uplynout lhůta pro podání žaloby na ochranu před ním, jak vyplývá z konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu. S ohledem na tyto skutečnosti stěžovatel navrhl zrušení napadeného usnesení a vrácení věci krajskému soudu k dalšímu řízení.

[6] Žalovaná ve svém vyjádření ke kasační stížnosti navrhla její zamítnutí, avšak neuvedla žádné skutečnosti vztahující se k důvodům pro vydání usnesení krajského soudu o odmítnutí zásahové žaloby pro její opožděnost.

III. Posouzení kasační stížnosti

[7] Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., podle nichž byl vázán rozsahem a důvody, jež stěžovatel uplatnil v kasační stížnosti. Přitom neshledal vady uvedené v § 109 odst. 4 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti. Stěžovatel v kasační stížnosti uplatnil důvod uvedený v § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s., podle něhož *kasační stížnost lze podat pouze z důvodu tvrzené nezákonnosti rozhodnutí o odmítnutí návrhu nebo o zastavení řízení.*

[8] Stěžovatel považuje usnesení krajského soudu o odmítnutí zásahové žaloby pro opožděnost za nezákonné, neboť s ohledem na trvání zásahu, která má spočívat v nevyplácení invalidního důchodu po jeho synovi, nemohla uplynout lhůta pro podání žaloby.

[9] Podle § 84 odst. 1 s. ř. s. žaloba na ochranu před nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením správního orgánu *musí být podána do dvou měsíců ode dne, kdy se žalobce dozvěděl o nezákonném zásahu. Nejpozději lze žalobu podat do dvou let od okamžiku, kdy k němu došlo.* Podle § 84 odst. 2 s. ř. s. *zmeškání lhůty nelze prominout.*

[10] Ústavní soud v nálezu ze dne 15. 5. 2018, sp. zn. II. ÚS 635/18, dovodil, že v případě trvajících zásahu obecně musí s ohledem na zásadu bezrozpornosti právního řádu platit pravidlo, podle kterého časové právní následky včetně dopadu na počátek běhu lhůty k podání zásahové žaloby má až ukončení takového zásahu. V případě stále neukončeného trvajících zásahu pak ústavně konformní výklad pojmu „došlo“, který je zakotven v § 84 s. ř. s., odpovídá pojmu „dochází“. Obdobný princip musí platit i pro běh subjektivní lhůty podle § 84 odst. 1 věty první s. ř. s., protože o neukončeném trvajícím zásahu se dotčený jednotlivec znovu a znovu „dozvídá“. V souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva lhůta k podání žaloby proti neukončenému trvajícím zásahu tak ve skutečnosti začíná každý den znovu.

[11] Podle stěžovatele nebyl zásah žalované ukončen úmrtím jeho syna dne 15. 8. 2018, nýbrž dosud trvá, neboť invalidní důchod mu jako dědici ještě nebyl vyplacen a neobdržel tak finanční prostředky, na které mu vznikl nárok. Této argumentaci je nutné přisvědčit. Podle § 63 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, se totiž v případě přiznání dávky důchodového pojištění před úmrtím oprávněného splatné částky, které mu nebyly uhrazeny do dne smrti, vyplatí členům jeho rodiny, a to postupně manželce (manželi), dětem a rodičům, jestliže žili s oprávněným v době jeho úmrtí v domácnosti. Tento nárok přecházející na uvedené osoby přitom není předmětem dědictví, kterým se stává jen v případě, že není takových osob. Je tedy zřejmé, že teprve až po smrti syna mohl vzniknout stěžovateli jako rodiči (případně dědici) nárok na splatné částky invalidního důchodu, který byl synovi přiznán, avšak údajně mu nebyl vyplácen v období od června 2015 do jeho úmrtí. Za této situace nemohl být stěžovatelem tvrzený zásah ukončen nejpozději k úmrtí jeho syna a nevyplacení invalidního důchodu stěžovateli není možné považovat za pouhý důsledek předchozího trvajících zásahu. Poživatel invalidního důchodu byl totiž stěžovatelův syn a teprve po jeho smrti případně přešel nárok na výplatu splatných a dosud neuhraných částek této dávky důchodového pojištění na stěžovatele nebo se stal předmětem jeho dědictví. Stěžovatelem tvrzený zásah tak neskončil dne 15. 8. 2018, nýbrž stále trvá, neboť doposud mu invalidní důchod po jeho synovi nebyl vyplacen.

[12] Podle zmíněné judikatury Ústavního soudu lhůta pro podání zásahové žaloby směřující proti neukončenému trvajícím zásahu začíná běžet každý den znovu, a proto v dané věci nemohla uplynout dvouměsíční subjektivní lhůta zakotvená v § 84 odst. 1 s. ř. s., jak nesprávně dovodil krajský soud. Ze stejného důvodu neuplynula ani dvouletá objektivní lhůta rovněž obsažená v tomto ustanovení. Proto krajský soud pochybil, když žalobu na ochranu před nezákonným zásahem žalované považoval za opožděně podanou.

[13] Lze tedy shrnout, že usnesení krajského soudu o odmítnutí zásahové žaloby je nezákonné, v důsledku čehož je naplněn důvod kasační stížnosti uvedený v § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s.

pokračování

IV. Závěr a náklady řízení

[14] S ohledem na všechny shora uvedené skutečnosti Nejvyšší správní soud podle § 110 odst. 1 věty první před středníkem s. ř. s. napadené usnesení zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení. V něm bude krajský soud podle § 110 odst. 4 s. ř. s. vázán právním názorem o včasné podání žaloby na ochranu před nezákonným zásahem žalované, který byl vysloven v tomto zrušovacím rozsudku. V dalším řízení krajský soud rozhodne rovněž o náhradě nákladů řízení o této kasační stížnosti (§ 110 odst. 3 věta první s. ř. s.).

[15] Usnesením Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci ze dne 17. 10. 2020, č. j. 72 Ad 46/2019 - 16, byl stěžovateli ustanoven zástupcem advokát Mgr. Pavel Kužílek. Zástupci, který byl stěžovateli ustanoven krajským soudem a jehož zastupování trvá i v řízení o kasační stížnosti, v něm náleží mimosmluvní odměna a hotové výdaje, které platí stát (§ 35 odst. 10 s. ř. s.). Odměna za zastupování advokátem za řízení o kasační stížnosti byla určena podle § 11 odst. 1 písm. d) ve spojení s § 7 a § 9 odst. 4 písm. d) vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „advokátní tarif“), a to za jeden úkon právní služby poskytnutý stěžovateli v řízení o kasační stížnosti (sepsání kasační stížnosti) ve výši 3.100 Kč. Náhrada hotových výdajů (režijní paušál) činí podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu 300 Kč za tento jeden úkon právní služby. Zástupce stěžovatele je plátcem daně z přidané hodnoty, a proto součástí nákladů tvoří rovněž tato daň ve výši 714 Kč, tj. 21 % z částky 3.400 Kč (§ 35 odst. 10 s. ř. s.). Odměna a náhrada hotových výdajů za zastupování stěžovatele v řízení o kasační stížnosti v celkové výši 4.114 Kč bude ustanovenému zástupci vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 60 dnů ode dne právní moci tohoto rozsudku.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 17. června 2021

JUDr. Jiří Palla
předseda senátu